

ASPECTE ALE STUDIERII ROMANȚEI MONDENE ROMÂNEȘTI

ASPECTS OF STUDYING THE MODERN ROMANIAN ROMANCE

DIANA VĂLUȚĂ-CIOINAC,

doctorandă,

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

SVETLANA BADRAJAN,

doctor în studiul artelor, prof. univ. inter.,

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

CZU 784.3(478+498):781.61

784.3(478+498):781.68

784.3:781.7(478+498)

ORCID ID 0000-0002-3842-9676

Ne propunem în acest articol să punctăm câteva direcții importante în dezvoltarea particularităților structurale și interpretative ale romanței populare urbane românești. În acest sens, este necesar de a efectua analiza interpretativă prin prisma conținutului muzical-poetic, scoaterea în evidență și sistematizarea elementelor definitorii atât interpretative, cât și de conținut, crearea propriei viziuni interpretative a romanței populare urbane. Realizarea analizei romanței populare trebuie făcută sub aspect diacronic, prin utilizarea mecanismelor și tehnicilor caracteristice artei vocale populare și celei academice, reieșind din conținutul muzical-poetic, precum și dezvoltarea raportului dintre partida vocală și acompaniamentul instrumental.

Cuvinte-cheie: romanță, lirică urbană, etape, cântec popular, cântec de lume, conținut muzical-poetic, interpretare, acompaniament instrumental

In this article, we aim to highlight some important directions in revealing the structural and interpretative particularities of the Romanian urban popular romance. Thus, it is necessary to perform the interpretative analysis through the prism of the musical-poetic content, highlighting defining elements, which can be both interpretative and content-related, as well as create our own interpretive vision of the urban popular romance. The interpretative analysis of the popular romance must be carried out in a diachronic way, through the mechanisms and techniques characteristic of popular and academic vocal art, which come from the musical-poetic content, as well as by revealing the relationship between the vocal part and the instrumental accompaniment.

Keywords: romance, urban lyrics, stages, folk song, musical-poetic content, interpretation, instrumental accompaniment

Introducere. Romanța mondenă românească are o istorie bogată, parcurgând câteva etape în devenirea sa ca specie distinctă a liricii populare urbane, etape care necesită o analiză pluridimensională în contextul simbiozei interpretare — conținut poetico-muzical. Specie a folclorului urban, a acumulat cele mai naturale, mai accesibile elemente ale muzicii literate și s-a contaminat iscusit cu intonațiile cântecului popular și a dansurilor mondene. Pe lângă aceasta, romanța populară românească a infiltrat și alte elemente muzicale, ca intonații ale cântecului țigănesc, ale cântecelor romanțate rusești și ucrainene căpătând o răspândire în cele mai largi pături sociale.

Creație muzical-poetică a genului liric, romanța este solicitată și interpretată timp de peste două secole în diferite medii sociale, chiar dacă „au existat timpuri, când romanța, neglijată și dată uitării, era considerată banală și primitivă, atât prin conținutul poetic, cât și prin cel muzical. Ea însă, asemeni păsării fenix, reînvia de fiecare dată” [1, p.3]. Fiind un poem liric de mici dimensiuni, romanța se prezintă ca o compoziție sentimentală, nostalgică, un cântec de cele mai multe ori de dragoste. Termenul, de origine spaniolă — *romance* — a fost adoptat, cu mici modificări, mai în toate limbile. Despre romanță, Jean-Jacques Rousseau mărturisea următoarele: „O arie pe care se cântă un mic poem și mai

multe strofe... O melodie dulce, pastorală... O romanță poate de la început să nu impresioneze ascultătorul, însă orice strofă, făcând să crească efectul obținut de strofa precedentă, interesul crește simțitor, mișcând pe ascultător până la lacrimi. Și aici nu trebuie măcar un acompaniament instrumental, propovăduitor al ideilor de simplitate, de „întoarcere la natură”, este de ajuns vocea în măsură să emoționeze” [2, p.21]. Octavian Lazăr Cosma subliniază — că de repertoriul lăutăresc se leagă geneza și vehicularea romanței — specie ce însușește atribute stilistice proprii melodiilor lăutărești, șansonetei franceze și romanței rusești [3]. De asemenea, Gleb Ciaicovschi-Mereșanu menționează: „Cântecele de lume și romanțele, datorită particularităților muzicale și poetice au o structură originală specifică proprie. Ele se caracterizează prin note sentimentale de duioșie, printr-o melodicitate și sensibilitate deosebită și atunci când redau bucuria și tristețea, patimile și amarul suferințelor eroului liric. Melodica și poetica cântecelor de lume și romanțelor s-a cizelat timp îndelungat, fiind influențate de diferite stiluri ale muzicii populare orășenești existente în Moldova pe parcursul a două sute de ani. Lirica orășenească se evidențiază prin trăsături specifice, ce o deosebesc mult de cântecul țărănesc” [1, p.4].

Repere analitice ale romanței mondene. Trecând din epocă în epocă, dintr-un mediu social în altul, supunându-i pe ascultători sentimentului său pătimăș, iar pe alții — psihologismului subtil, romanța își schimbă mereu limbajul muzical în multiplele sale varietăți păstrându-și cea mai prețioasă capacitate — emotivitatea molipsitoare. Farmecul acestei emotivități a romanței de obicei se bazează pe „intonațiile comunicabile”, care sunt mai reliefate, mai concentrate în acea varietate, care a căpătat denumirea de romanță populară.

Deși la prima vedere se pare că romanțele sunt depărtate de izvoarele cântecului popular, trebuie de notat totuși că ele nu pierd niciodată această legătură. Intonațiile și principiul dezvoltării melodice continuă (în ultima instanță) principiile cântecului popular. Este necesar de subliniat și faptul că istoricul romanței, a unei producții sintetice muzical-poetice, nu poate fi înlăturat de legătura atât cu muzica și poezia populară, cât și cu cea profesionistă.

Cercetarea romanței își află justificare în pofida valorii ei cu totul inegale. Ea a constituit și constituie un element al presiunii culturale exercitate asupra folclorului, iar circulația ei prin intermediul caietelor de cântece și amintiri și a scrisului, în general, a avut o influență foarte mare asupra creației populare. Romanța pune probleme deosebit de interesante privind teoria și structura creației folclorice, care cunoaște, datorită pătrunderii și persistenței ei în toate zonele spațiului românesc, unele diferențieri semnificative față de ceea ce în genere se înțelege prin muzică tradițională.

Studierea relațiilor dintre literatura și muzica așa-zisă „cultă” și creația populară este dintre cele mai interesante, fiind în măsură să lumineze în mod neașteptat ambele domenii. Studiile de această natură sunt destul de numeroase în muzicologia românească. Din păcate însă cele mai multe dintre ele urmăresc doar o singură latură a problemei și anume modul în care tezaurul popular influențează creația „cultă”/literată, contribuind la apariția unor opere reprezentative.

Mai dificilă din toate punctele de vedere și, în primul rând, sub raportul informației, problema influențării creației anonime de către muzica literată a fost mai puțin abordată, investigația limitându-se îndeosebi la evidențierea circulației unor motive și teme literare străvechi de proveniență cultă pătrunse în folclorul nostru. Astfel, o problemă importantă în studierea romanței este descifrarea repercusiunilor circulației folclorice asupra propriei structuri și a interpretării.

De o tratare științifică propriu-zis, romanța nu s-a bucurat încă la noi. În muzicologia națională găsim puține studii consacrate romanței. Referitor la romanța academică numim lucrarea Elenei Vdovina *Молдавский советский романс*. În cercetările muzicologice se întâlnesc doar câteva articole consacrate romanței populare, cum este *Romanța populară* semnat de Lidia Axionova, ce se conține în colecția *Folclorul moldovenesc. Studii și materiale* și reprezintă doar o scurtă privire asupra originii romanței în Moldova, fără a fi notate și careva exemple. Unele date se conțin în studiul aceluiași autor, *Cântecul popular moldovenesc*. În compartimentul *Folclorul muzical din veacurile XIX–XX*,

L. Axionova menționează cântecul-romanță: „O nouă formă a folclorului muzical orășenesc din veacul XIX și prima jumătate a veacului XX sunt cântecele-romanțe... Având la bază intonațiile cântecelor lirice sătești, cu poetica lor de dragoste curată, romanțele au fost înrâurite de cântecele pătimișe ale țiganilor, de melodiile târăgănite ale cântecelor rusești din prima jumătate a veacului XIX și de ariile operelor italiene, populare pe atunci în Moldova” [4, p.41].

Alte consemnări cu privire la romanța populară le descoperim în lucrările *Lăutarii moldoveni și arta lor* și *О скрипичной культуре в Молдавии* de B. Cotlearov, *Literatura muzicală moldovenească* de G. Ciaicovschi-Mereșanu. Textele unor romanțe, fără denumire și cu indicația de unde au fost culese, figurează în una din primele culegeri moldovenești — *Cântece moldovenești*. Balta, 1928.

Informații despre romanța populară le găsim în studiul *Romanța folclorizată* de L. Curuci, ce se conține în monografia *Creația populară. Curs de folclor românesc din Basarabia, Transnistria și Bucovina*; în diferite introduceri la colecții precum *Romanțe și cântece de lume* de G. Ciaicovschi-Mereșanu, *Romanțe pe versurile lui M. Eminescu*, alcătuitor S. Pojar, G. Ciaicovschi-Mereșanu ș.a. O analiză cu orientare de popularizare a colecției de romanțe pe versurile Galinei Furdui este lucrarea lui Andrei Tamazlăcaru *Estetica romanței*.

Un aspect al cercetării rezidă în necesitatea completării cu studii fundamentale referitoare la romanța mondenă. Lipsa unor studii fundamentale, care să trateze romanța populară urbană sub aspect diacronic, evidențiind particularitățile interpretative și structurale ale acesteia, pune problema realizării unei abordări analitice a romanței populare urbane și din perspectiva contemporană a salvagădării și valorificării patrimoniului intangibil.

Realizarea analizei interpretative a romanței populare trebuie făcută prin utilizarea tuturor mecanismelor și tehnicilor interpretative caracteristice artei vocale populare și academice, reieșind din conținutul muzical-poetic, precum și dezvoltarea raportului dintre partida vocală și acompaniamentul instrumental. Analiza interpretativă prin prisma conținutului muzical-poetic va permite scoaterea în evidență și sistematizarea elementelor definitorii atât interpretative, cât și de conținut, crearea propriei viziuni interpretative asupra romanței populare urbane.

Concluzii. Romanța mondenă urbană are o originalitate și un specific propriu, caracterizate printr-un complex intonațional bine definit, prin acea notă particulară de duioșie, sensibilitate, expresivitate. Imaginile redade în romanță impresionează pe ascultător. Această proprietate de a colporta bucuriile și tristețea, patima și amarul suferințelor, oglindite în romanță, poate fi numită una dintre trăsăturile ei caracteristice. Este evident faptul că această specie a liricii populare urbane a fost puțin cercetată în folcloristica autohtonă și necesită o studiere pluridimensională.

Apariția și evoluția romanței în Moldova este observată de la sfârșitul secolului al XVIII-lea – începutul secolului al XIX-lea, când viața orașelor devine mai animată. Aname de acest mediu este legată dezvoltarea romanței populare. De asemenea, la dezvoltarea și circulația ei, la noi a exercitat o considerabilă influență tendința generală a acelei epoci — romantismul, orientat spre lumea spirituală, lăuntrică a omului. Acesta este și conținutul de bază al tuturor romanțelor. Un mare aport la răspândirea acestei specii a genului liric — romanța — l-au avut lăutarii, ce erau solicitați la toate serbările, spectacolele timpului. Aname de fenomenul lăutăriei, în cea mai mare măsură, este legată geneza și vehicularea romanței populare românești.

Deoarece în spațiul românesc, inclusiv în Moldova, conlocuiau diferite etnii, iar lăutarii aveau un bun spirit de adaptare, romanța mondenă trece prin diferite influențe, la început a muzicii orientale, care treptat îi cedează locul celei occidentale. În secolul XX romanța figurează nu numai în folclorul urban, dar și în cel rural, fiind adaptată limbajului muzical-poetic de la sate. Romanțele populare pot fi clasificate în trei grupe: romanța populară (anonimă), romanța de autor, care prin circulație, s-a folclorizat și romanța de autor din stratul modern pe cale de folclorizare.

Romanța mondenă a devenit în timp o adevărată școală pentru interpreți, ducând în sine o dramaturgie bine definită dintre melodie, poezie și arta vorbirii. Reprezentând o lucrare destul de complicată ca interpretare, deoarece presupune o exteriorizare completă a trăirilor spirituale, romanța necesită o cultură a sunetului care dă naștere melodiei în sine. Romanța este creația, care apelează la cele mai profunde și sensibile stări ale spiritului uman. Ea întotdeauna va avea publicul, creatorul și interpretul său.

Referințe bibliografice

1. CIAICOVSCHI-MEREȘANU, G. *Romanțe și cântece de lume*. Chișinău: Cartea moldovenească, 1990.
2. CIOBANU, Gh. Folclorul orășenesc. În: *Studii de etnomuzicologie și bizantinologie*. Vol.I. București: Editura Muzicală, 1974, p.428–439.
3. COSMA, O. *Hronicul muzicii românești*. București: Editura Muzicală, 1973.
4. AXIONOVA, L. *Cântecul popular moldovenesc*. Chișinău: Editura de Stat a Moldovei, 1958.